

20.9.2018

EOAK/3183/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha-Pekka Konttinen

JOKELAN VANKILAN ESTEETTÖMYYS

Tarkastuspöytäkirja

Aika: 20.6.2018 kello 9.30–11.45

Paikka: Jokelan vankila

Läsnä: Oikeusasiamiehen kansliasta:
Esittelijäneuvos Anu Rita
Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha-Pekka Konttinen

Jokelan vankilasta:
Johtaja - - -
Apulaisjohtaja - - -
Rikosseuraamusesimies - - - (avovankilaosasto)

1 TARKASTUKSEN TARKOITUS

Tarkastus tehtiin ennalta ilmoittamatta. Tarkastuksen tarkoituksena oli kartoittaa vankilan tilojen ja ympäristön esteettömyyttä sekä vammaisten henkilöiden osallisuuden toteutumista.

Tarkastuksen aluksi selvitettiin erityistehtävien vaikutuksia laillisuusvalvojan tarkastustoimintaan.

Eduskunnan oikeusasiamies on nimetty YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (OPCAT) tarkoittamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä tehtävässä oikeusasiamies tekee tarkastuksia paikkoihin, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä, kuten esimerkiksi erilaisiin laitoksiin, hoitopaikkoihin tai asumisyksiköihin.

Tarkastuksen toimittamiseksi oikeusasiamiehellä ja hänen määräämällään eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiehellä on oikeus päästä toimipaikan kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti vapautensa menettäneiden henkilöiden ja toimipaikan henkilökunnan sekä muiden sellaisten henkilöiden kanssa, jotka voivat antaa tarkastuksen kannalta merkityksellisiä tietoja. Kansallisen valvontaelimen tehtäviä hoitaessaan oikeusasiamiehellä ja kanslian virkamiehellä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaisilta ja toimipaikkojen ylläpitäjiltä tehtävän hoitamiseksi tarpeelliset tiedot. Tarkastukselle kutsutulla asiantuntijalla on samat toimivaltuudet (Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 11 b §, 11 c § ja 11 g §).

YK:n vammaissopimuksen ratifiointin myötä eduskunnan oikeusasiamiehestä on tullut osa yleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaista rakennetta, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi oikeusasiamies kiinnittää tarkastuksilla erityisesti huomiota muun muassa toimitilojen esteettömyyteen sekä vammaisten henkilöiden osallisuuden toteutumiseen.

Oikeusasiamiehen kanslian erityisenä tarkastusteemana vuonna 2018 on oikeus yksityisyyteen. Tämän vuoksi tarkastuksilla kiinnitetään huomiota siihen, millä tavalla viranomaisen aktiivisesti toiminnassaan ottaa yksityisyyden asettamat vaatimukset huomioon ja tarvittaessa pyrkii annettujen suositusten myötä muuttamaan niitä yksityisyyden toteutumisen paremmin huomioivaksi.

2 YLEISTÄ TARKASTUKSEN KOHTEESTA

Jokelan vankila on yksi Etelä-Suomen rikosseuraamusalueeseen kuuluvista vankiloista, joka sijaitsee Tuusulan kunnassa. Vankila on valmistunut vuonna 1992 vanhan tulitikkutehtaan tiloihin. Ensimmäiset vangit saapuivat Jokelaan 1993.

Jokelan vankilaan kuuluu 84-paikkainen suljettu vankila pääasiassa alueen tutkintavangeille sekä 40-paikkainen kuntouttavaan toimintaan ja vapauteen valmentamiseen keskittyvä avovankilaosasto muurin ulkopuolella. Avovankilaosastolta on mahdollista käydä vankilan ulkopuolella opiskelemassa tai siviililyössä. Vankilassa on paikkoja vain miespuolisille vangeille. Vankilukutilaston (16.6.2018) mukaan avovankilaosaston kirjoilla olevista 58 vangista 13 oli sijoitettuna valvottuun koevapauteen.

Jokelan vankilassa työskentelee noin 90 henkilöä, valtaosa valvonnan ja vanginkuljetuksen parissa. Jokelan vankilan työtoiminnassa vangit tekevät erilaisia pakkaus- ja kokoonpanotöitä sekä vaatehuoltoa. Lisäksi Jokelan vankilassa on mahdollista suorittaa ammatillisiin opintoihin ja työelämään valmentava Valma-koulutus, jonka järjestää Validia-ammattiopisto.

3 RAKENTAMISTA JA ESTEETTÖMYYYTTÄ KOSKEVIA OIKEUSOHJEITA

Rakentamisen esteettömyys

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, jäljempänä MRL) 1.1.2013 voimaan tulleella muutoksella (958/2012) täsmennettiin rakentamisen olennaisia teknisiä vaatimuksia ja niiden soveltamista.

MRL:n 117 §:n 2 momentin rakennus on suunniteltava ja rakennettava ja rakennuksen muutos- ja korjaustyöt tehtävä sekä rakennuksen käyttötarkoituksen muutos toteutettava siten, että rakennus täyttää siihen yleisesti ennakoitavissa oleva kuormitus ja rakennuksen käyttötarkoitus huomioon ottaen 117 a–117 g §:ssä tarkoitettut olennaiset tekniset vaatimukset.

MRL:n 117 §:n 3 momentin mukaan rakennuksen tulee olla tarkoitustaan vastaava, korjattavissa, huollettavissa ja muunneltavissa sekä, sen mukaan kuin rakennuksen käyttö edellyttää, soveltua myös sellaisten henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai toimia on rajoittunut.

MRL:n 117 e §:n mukaan rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että rakennus ja sen piha- ja oleskelualueet suunnitellaan ja rakennetaan niiden käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla siten, että esteettömyys ja käytettävyys otetaan huomioon erityisesti lasten, vanhusten ja vammaisten henkilöiden kannalta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa uuden rakennuksen rakentamista, rakennuksen korjaus- ja muutostyötä sekä rakennuksen käyttötarkoituksen muutosta varten tarvittavia tarkempia säännöksiä:

- 1) rakennuksen sekä sen kulkuväylien ja hygieniatilojen mitoituksesta;
- 2) tasoeroista;
- 3) kokoontumistiloista ja majoitustiloista.

Rakennuksen esteettömyydestä annetun valtioneuvoston asetuksen (esteettömyysasetus tuli voimaan 1.1.2018) 1 §:n mukaan tätä asetusta sovelletaan maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125 §:n mukaan luvanvaraiseen uuden hallinto-, palvelu-, toimisto-, liike-, varasto-, tuotanto- ja asuinrakennuksen rakentamiseen.

Tätä asetusta sovelletaan myös maankäyttö- ja rakennuslain 125 §:n mukaan luvanvaraiseen hallinto-, palvelu-, toimisto- liike-, varasto- ja tuotantorakennuksen sekä asuinkerrostalon yleisten tilojen korjaus- ja muutostyöhön, laajentamiseen, kerrosalaan laskettavan tilan lisäämiseen ja rakennuksen käyttötarkoituksen muutokseen hallinto-, palvelu-, toimisto-, liike- tai asuinkäyttöön siltä osin kuin esteettömyyden parantaminen on rakennuksen ominaisuudet sekä toimenpiteen laatu ja laajuus huomioon ottaen tarkoituksenmukaista.

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

YK:n vammaissopimus ja sen valinnainen lisäpöytäkirja tulivat voimaan Suomessa 10.6.2016. Sopimus on voimassa laintasoisena säännöksenä.

Sopimuksen tarkoituksena on 1 artiklan mukaan edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden synnynnäisen arvon kunnioittamista. Sopimuksen yleisiä periaatteita ovat 3 artiklan mukaan muun ohessa syrjimättömyys, täysimääräinen ja tehokas osallistuminen ja osallisuus yhteiskuntaan, mahdollisuuksien yhdenvertaisuus sekä esteettömyys ja saavutettavuus.

Sopimuksen 2 artiklassa on säännös ns. kohtuullisesta mukauttamisesta. Se tarkoittaa tarvittaessa yksittäistapauksessa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta ja jolla varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuus nauttia ja käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Sopimuksen 14 artiklan 2 kohdan mukaan sopimuspuolet varmistavat, että jos vammaisilta henkilöiltä riistetään heidän vapautensa jollakin menettelyllä, heillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa oikeus ihmisoikeuksia koskevan kansainvälisen oikeuden mukaisiin takeisiin ja että heitä kohdellaan tämän yleissopimuksen tavoitteiden ja periaatteiden mukaisesti, muun muassa tekemällä kohtuullisia mukautuksia.

Sopimusosapuolet sitoutuvat 4 artiklan mukaan varmistamaan kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien täysimääräisen toteutumisen vammaisille henkilöille sekä edistämään sitä ilman minkäänlaista syrjintää vammaisuuden perusteella.

Sopimuksen 9 artiklassa määrätään esteettömyydestä ja saavutettavuudesta. Jotta vammaiset henkilöt voisivat elää itsenäisesti ja osallistua täysimääräisesti kaikilla elämänalueilla, sopimusosapuolet toteuttavat asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisölle avoimiin tai tarjottaviin palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla. Näitä toimia, joihin sisältyy saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen, sovelletaan muun muassa a) rakennuksiin, teihin, kuljetukseen sekä muihin sisä- ja ulkotiloihin, koulut, asunnot, terveydenhuoltoyksiköt ja työpaikat mukaan lukien.

4 VANKILAN TILOJEN JA TOIMINTOJEN ESTEETTÖMYYDESTÄ TEHTYJÄ HAVAINTOJA

Yleistä

Vankilan johdon (johtaja ja apulaisjohtaja) kanssa käydyssä keskustelussa ilmeni, että suljetun vankilan puolelle ei voida käytännössä sijoittaa liikkumisen apuvälineitä (esim. pyörätuoli ja rollaattori) käyttävää henkilöä, koska tilat eivät ole lähtökohtaisesti esteettömiä, eikä inva-selliä ole suljetun vankilan puolella.

Avovankilan puolelle voidaan sijoittaa liikkumis- ja toimimisesteinen henkilö, sillä avovankila-osastolla on inva-selli.

Saadun tiedon mukaan vankilassa on ollut joskus kuulovammainen henkilö, muttei näkövammaista (sokeaa) henkilöä. Lievästi kehitysvammaisia henkilöitäkin saattaa olla sijoitettuna, mutta nämä tilanteet terveydentilassa tai vammaisuudessa eivät välttämättä tule vankilan tietoon salassapitosäännösten vuoksi.

Seuraavassa esitetään tarkastuksella tehtyjä havaintoja vankilan tilojen esteettömyydestä ja nostetaan esiin puutteita sekä kehittämistarpeita lähinnä liikkumis- ja toimimisesteisen vangin tai vierailijan suoriutumisen näkökulmasta.

Verkkosivujen ja tapaajan oppaan tiedot

Rikosseuraamuslaitoksen Jokelan vankilaa koskevilla verkkosivuilla tai ”tapaajan oppaassa” ei ollut kerrottu vankilan vierailutilojen esteettömyydestä tai siitä, miten vankilassa pääsee vierailemaan apuvälineitä (esim. pyörätuolia) käyttävä henkilö. Todettiin, että esteettömyyttä koskevista seikoista on hyvä tiedottaa ainakin siinä tilanteessa, kun vankilan tilat ja ympäristö eivät kaikilta osin mahdollisista liikkumisesteisen henkilön omatoimista liikkumista ja voivat edellyttää joiltain osin erityisjärjestelyjä.

Jokelan vankilan tapaajan oppaassa (julkaistu verkossa 11.4.2018) todetaan, että tapaajia saa olla kerralla kaksi aikuista ja lapset. Kysyttiin vankilan johtajalta, lasketaanko vammaisen henkilön henkilökohtainen avustaja tapaajien lukumäärään. Keskustelun pohjalta vankilan johtaja totesi, ettei henkilökohtaista avustajaa lasketa tapaajaksi. Jos esimerkiksi aikuisella vammaisella tapaajalla on henkilökohtainen avustaja, voi samalla kerralla vierailulle osallistua vielä toinen aikuinen ja kaksi lasta. Vankilan johtajan mukaan tapaajan opasta voidaan näiltä osin täsmentää.

Liikenneyhteydet

Vankila sijaitsee pääradan varrella sijaitsevan Jokelan keskustassa. Vankila on Jokelan rautatieaseman vieressä. Jokelassa pysähtyvät pääkaupunkiseudulla liikennöivät T- ja R-junat. Myös linja-autolla pääsee rautatieasemalle. Omalla autolla pääsee vankilan vieraiden pysäköintialueelle ja vankilan portille asti esimerkiksi taksilla.

Invapysäköinti

Jokelan vankilan alueella ei ole liikkumis- ja toimimisesteisen henkilön käyttöön tarkoitettua autopaikkaa (erikseen merkittyä ”invapaikkaa”).

Käytännössä liikkumisesteinen henkilö joutuu jättämään auton vierailijoille varatulle sora/hiekkapintaiselle pysäköintialueelle, joka sijaitsee noin 200 metrin päässä suljetun vankilan portista ja noin 100 metrin päässä avovankilaosaston portista. Vankilan henkilökunnalle varattu asfaltoitu parkkipaikka sijaitsee porttien välittömässä läheisyydessä, mutta autopaikat ovat invapysäköintiä varten liian kapeita. Tämä johtuu siitä, että esimerkiksi pyörätuolia käyttävän henkilön tulee saada auton ovi kokonaan auki päästäkseen siirtymään autosta pyörätuoliin.

Todetaan, että rakennuksen esteettömyydestä annetun asetuksen 2 §:n 3 momentin mukaan liikkumis- ja toimimisesteisen henkilön käyttöön tarkoitettun autopaikan on oltava vähintään 3 600 millimetriä leveä ja vähintään 5 000 millimetriä pitkä ja se on merkittävä liikkumisesteisen henkilön tunnuksella.

Vankilan johto suhtautui tarkastuksella liikuntaesteisten henkilöiden pysäköintimahdollisuuksien parantamiseen myönteisesti. Aikaisemmin erillisen invapysäköintipaikan tarve ei ole tullut esille. Tarkastuksen aikana käydyssä keskustelussa vankilan johtaja ilmoitti, että hän voi esittää kiinteistöä hallinnoivalle Senaatti-kiinteistöille invapysäköintipaikan suunnittelua ja rakentamista asfaltoiduille parkkipaikalle.

Induktiosilmukka

Vankilan tiloissa puutteena oli se, että saadun tiedon mukaan kuulovammaisille henkilöille tarkoitettua induktiosilmukkaa ei ollut asennettu lainkaan vankilaan (esimerkiksi tapaamistiloihin). Saadun tiedon mukaan vankilassa ei ollut käytössä myöskään siirrettävää induktiosilmukkaa, joka voitaisiin tarpeen mukaan sijoittaa esimerkiksi tapaamis- tai kuulustelutiloihin.

Vierailijoiden sisäänkäynti ja tarkastus

Sisäänkäynti suljetun vankilan puolelle tapahtuu portin vieressä olevasta ovesta, jossa on korkeahko kynnyks liikkumisen apuvälineitä käyttävälle henkilölle. Oven vieressä on ovisummeri, joka on sijoitettu korkealle pyörätuolia käyttävälle henkilölle. Vartijoiden kertoman mukaan liikkumisen apuvälinettä käyttävä henkilö päästetään sisään isosta portista, jota kautta kulku suljetun vankilan pihalle on esteetön. Liikkumisesteiset henkilöt tarkistetaan erillisellä käsikäyttöisellä metallinpaljastimella.

Kuva 1: Suljetun vankilan portti

Kuva 2: Sisäänkäynti/turvatarkastus

Vierailijoiden tapaamistilat

Suljetun vankilan puolella valvottuihin tapaamisiin vierailijat pääsevät esteetöntä reittiä. Tapaamistiloihin johtaa pitkä luiska, jonka alkuosa on kuitenkin melko jyrkkä. Tapaamistilan yhteydessä on inva-wc.

Kuva 3: Luiska suljetun vankilan vierailutiloihin

Kuva 4: Inva-wc

Avovankilaosastolla liikkumisesteisten vankien valvottuja tapaamisia on järjestetty avovankilan ruokalassa, jonne pääsee esteetöntä reittiä.

Kuva 5: Avovankilaosaston ruokala

Avovankilan valvomattomat tapaamiset järjestetään avovankilan vieressä olevassa vanhassa puutalossa, joka ei ole esteetön. Myöskään suljetun vankilan tiloihin, joissa valvomattomat tapaamiset pidetään, ei pääse pyörätuolilla tai muilla liikkumisen apuvälineillä vaarallisen jyrkän luiskan vuoksi.

Tarkastajat keskustelivat vankilan johdon kanssa siitä, että tapaajan ollessa liikuntaesteinen ja tapaamisen edellytysten täyttyessä valvomaton tapaaminen tulisi toteuttaa esimerkiksi jonkun toisen vankilan tiloissa, kun se ei Jokelan vankilassa ole mahdollista.

Vankien vastaanotto

Vankien vastaanotto (myös avovankilaosaston) tapahtuu suljetun vankilan puolella. Reitillä sisätiloissa on korkeita kynnyksiä, jotka vaikeuttavat liikkumisen apuvälinettä käyttävän henkilön omatoimista liikkumista.

Todettiin, että vankien vastaanoton yhteydessä olevassa valokuvaushuoneessa oli lattiaan kiinnitetty tuoli, jota ei voinut siirtää. Käytännössä tämä voi tarkoittaa sitä, että pyörätuolia käyttävä henkilö ei pääse kyseiseen tilaan, joten valokuvaus on suoritettava muualla tai tuoli on irrotettava lattiasta.

Inva-selli

Avovankilaosastolla oleva inva-selli oli rakennettu noin kaksi vuotta sitten. Vankilan johtaja kertoi, että inva-sellin suunnitteluvaiheessa oli vaikea saada tietoa esteettömästä rakentamisesta ja siihen liittyvistä hyvistä käytännöistä. Tämä oli vaikeuttanut rakennusprosessia.

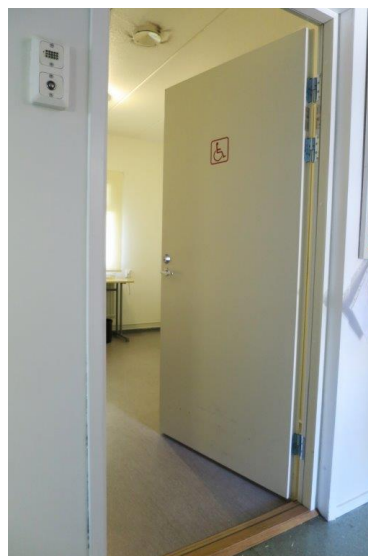
Todettiin, että tietoa esteettömästä rakentamisesta löytyy viranomaistiedon lisäksi esimerkiksi Invalidiliiton Esteettömyyskeskus ESKE:stä. ESKE:n tarkoituksena on vaikuttaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa työn alla oleviin asioihin esteettömyyden ja saavutettavuuden toteutumiseksi. ESKE tarjoaa muun muassa neuvontaa ja konsultointia sekä tekee esteettömyyskartoituksia. Myös Senaatti-kiinteistöt on laatinut yhteistyössä vammaisjärjestöjen kanssa oman esteettömyysstrategiansa.

Saadun tiedon mukaan avovankilassa oleva inva-selli on ollut käytössä yhdellä pyörätuolilla liikkuneella henkilöllä ja yhdellä rollaattorin (pyörillä varustettu kävelyteline) käyttäjällä. Inva-selliin on ollut sijoitettuna myös iäkäs henkilö, jonka on ollut helpompi suoriutua esteettömissä tiloissa.

Vankilan johdon mukaan avovankilassa pyritään varautumaan siihen, että Inva-selli olisi aina tarvittaessa sellaisen henkilön käytettävissä, joka sitä tarvitsee. Usein tieto liikkumisesteisestä vangista tulee etukäteen, joten inva-selli voidaan varata tähän käyttöön.

Kuva 6: Luiska rakennukseen

Kuva 7: Inva-sellin ovi ja kynnyks

Tarkastushavainnot ja kehittämiskohteita inva-sellissä:

Kuva 8: inva-selli

Inva-sellin oviaukko oli 90 cm leveä ja kynnyks oli noin 35 mm korkea. Inva-sellin rakentamisen aikaan voimassa olleen rakentamismääräyskokoelman F1 määräyksen 2.1.2 mukaan kynnyks saa olla enintään 20 mm korkea. Esteettömyysasetuksen, joka tuli voimaan 1.1.2018, 4 §:n 3 momentin mukaan oven yhteydessä ei saa olla tasoeroa tai kynnyksiä, ellei se ole ääni-, kosteus- tai muiden vastaavien olosuhteiden vuoksi välttämätöntä. Tällöin kynnyks tai tasoero saa olla enintään 20 millimetriä korkea, ja kynnyks on muotoiltava siten, että sen voi helposti ylittää pyörätuolilla ja pyörillä varustetulla kävelytelineellä.

Kiinnitettiin huomiota siihen, että apuvälineillä liikkumista voisi helpottaa mahdollisuuksien mukaan poistamalla kynnyksen tai madaltamalla/muotoilemalla sitä. Liikkumista helpottaa esimerkiksi kynnyksen luiskaaminen.

Inva-sellissä on muista selleistä poiketen oma televisio. Muuten televisiot ovat vain avovankilaosaston yleisissä tiloissa. Omien matkapuhelimien käyttö (ei datayhteys) on sallittua tiettyinä aikoina avovankilaosastolla.

Keskusteltiin sängyn soveltuvuudesta (leveys, korkeus, patja) liikuntaesteiselle henkilölle. Vammainen henkilö voi tarvita esimerkiksi leveämmän sängyn, jotta pääsee kääntymään tai erikoispatjan ehkäisemään painehaavaumia. Todettiin, että nämä yksilölliset erityistarpeet ja mahdolliset mukautustoimet tulee selvittää vammaisen vangin kohdalla. Vankilan johdon mukaan tarvittavat erikoisjärjestelyt ja hankinnat tehdään aina yksilöllisesti, kun tilanteessa on ensin saatu terveydenhuollon puoltava lausunto / suositus.

Kuva 9: inva-sellin wc

Inva-sellin wc-tilan oviaukko oli 90 cm leveä ja pääsy esteetön. Wc-tilassa oli kaksi lavuaaria. Lavuaarien ääreen pääsee pyörätuolilla. Wc-tilassa ei ollut bidee-suihkun lisäksi muuta suihkua. Yhteiset suihkutilat sijaitsivat inva-sellin välittömässä läheisyydessä.

Kuva 10: Yhteisessä suihkuhuoneessa oleva suihkuistuin

Tarkastuksella havaittiin, että liikuntaesteiselle henkilölle tarkoitettu suihkuistuin oli sijoitettu epätarkoituksenmukaiseen paikkaan. Suihkuistuin oli kiinnitetty seinään kahden kiinteän suihkun väliin niin, ettei näitä katossa olevia kiinteitä suihkusuuttimia pystynyt istuen hyödyntämään. Käsisuihku taas oli niin kaukana suihkuistuimesta, ettei sitä pystynyt käyttämään asianmukaisesti. Todettiin, että suihkuistuin on mahdollista sijoittaa toimivampaan ja saavutettavampaan paikkaan suihkuhuoneessa. Vankilan johdon ilmoituksen mukaan suihkuistuin tullaan siirtämään toiminnallisesti parempaan paikkaan.

Pidettiin hyvänä käytäntönä sitä, että saadun tiedon mukaan avovankilassa liikuntaesteiselle vangille annetaan kannettava hälytin (paikannuspuhelin), jolla vanki voi tarvittaessa kutsua apua. Todettiin, että sellin seinällä oleva vartijakutsu ei välttämättä yksistään riitä, jos vanki ei jostakin syystä kykene siirtymään kutsupainikkeen luo.

Tarvittavat mukautukset ja erityisjärjestelyt

Keskusteluissa ilmeni, että avovankilaosastolla ei ole ollut erityistä tarvetta auttaa tai avustaa liikunta- tai toimintaesteisiä vankeja. Mikäli liikunta- tai toimintaesteinen vanki ei selviä inva-sellistä vankilan henkilökunnan avulla, harkitaan siirtoa vankisairaalaan.

Saadun tiedon mukaan avovankilaosaston pihan talvikunnossapitoon kiinnitettiin erityistä huomiota, kun inva-sellissä oli liikuntaesteinen vanki. Avovankilaosastolle oli lisätty myös yksi vartija, jotta vammaisen vanki pääsee ulkoilemaan. Lisäksi vartijoita informoidaan inva-sellissä olevan vangin mahdollisista erityistarpeista. Vankilan johtajan mukaan vammaisen vangin erityistarpeita voidaan toteuttaa terveydenhuollon kautta saadun lausunnon perusteella.

Kirjasto ja laitosmyymälä

Avovankilaosaston vangit käyvät kerran viikossa laitoksen ulkopuolella kaupassa ja kirjastossa. Jos näiden käyntien järjestäminen liikuntaesteiselle vangille ei onnistu, nämä palvelut voidaan hoitaa suljetun vankilan puolella, jossa sijaitsevaan kirjastoon ja laitosmyymälään pääsee myös liikkumisen apuvälineitä käyttävä vanki.

Mikäli avovankilaosastolla oleva liikkumisesteinen vanki kokee haasteelliseksi kulkemisen laitosmyymälään, voi vanki tehdä kanttiinin listalta tilauksen ja tilatut tuotteet toimitetaan hänelle. Saadun tiedon mukaan myös avovankilaosastolla on joitain kirjoja, jos suljetun puolen kirjastoon ei halua mennä.

Kuntosali

Avovankilaosaston kuntosalille pääsee vaihtoehtoista reittiä, mutta matkalla on liian korkea kynnyksien liikkuvalle käyttäjälle. Myös kuntosalin saunan kynnyksien korkeus ja ovi kapea (70 cm).

Todetaan, että esteettömyysasetuksen 4 §:n 2 momentin mukaan muun rakennuksen kuin asuinrakennuksen huonetiloihin sekä asuinrakennuksen asuinhuoneisiin, asumista palveleviin välttämättömiin tiloihin ja rakennuksen käyttöä palveleviin tiloihin johtavan oven ja kulkuaukon vapaan leveyden on oltava vähintään 800 millimetriä.

Käydyssä keskustelussa vankilan johto totesi, kynnyksien ylitystä helpottamaan voidaan hankkia tai rakentaa luiskat (mahdollisesti siirrettävät).

Kuva 11: Ulko-oven kynnyks n. 70 mm

Kuva 12: Saunan kynnyks

Muu toiminta

Liikkumisesteisellä vangilla ei ole mahdollista osallistua vankilan työtoimintaan, koska kyseiset tilat eivät ole esteettömiä. Kurssitoimintaan on ollut mahdollista osallistua.

Liikkumisesteisiä ja vammaisia vankeja pyritään myös ohjaamaan erilaisten harrasteryhmien toimintaan.

Vankilan poliklinikka

Poliklinikka sijaitsee suljetun vankilan puolella. Pääsy poliklinikalle on esteetön. Vankilan lääkärin ja sairaanhoitajan mukaan vankilassa on hyvin harvoin liikkumisesteisiä tai vammaisia vankeja, joten kokemuksia heidän hoitamisestaan on niukasti.

Yksityisyyden toteutumista edistävät ja haittaavat käytännöt

Tarkastuksella havaittiin, että avovankilan inva-sellissä ei ollut omaa suihkua. Inva-sellin läheisyydessä oli kaikille vangeille yhteiset suihkutilat. Koska vammaisen vangin vamma tai sairaus-

den hoito saattaa edellyttää arkaluonteisia hoitotoimenpiteitä, vammaisen vangin yksityisyyttä edistäisi se, että inva-sellin kylpyhuoneessa olisi erillinen suihku ja suihkuistuin.

Tarkastuksen yhteydessä ei tullut esiin muita vuoden 2018 tarkastusteemaan oikeus yksityisyyteen liittyviä mainittavia havaintoja.

5 TOIMENPITEET

Apulaisoikeusasiamies saattaa Jokelan vankilan, Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen sekä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon edellä kohdassa 3 ja 4 mainitut asiat ja tarkastushavainnot.

Apulaisoikeusasiamies pyytää ilmoittamaan 31.12.2018 mennessä, mihin toimenpiteisiin havainnot vankilan tilojen ja ympäristön esteettömyydestä sekä vankilan verkkosivuilla ja tapaa-ajan oppaassa annettavista tiedoista ovat antaneet aiheita. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön huomiota kiinnitetään kohdassa 3 ja 4 todettuihin asioihin vankiloita suunniteltaessa ja peruskorjattaessa.

Pöytäkirja lähetetään tiedoksi myös Jokelan vankilan poliklinikalle.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Juha-Pekka Konttinen
vanhempi oikeusasiamiehensihteeri